

International Science Group

ISG-KONF.COM

XVI
INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE
"INNOVATIVE TRENDS OF SCIENCE AND PRACTICE,
TASKS AND WAYS TO SOLVE THEM"

Athens, Greece
April 26 - 29, 2022

ISBN 979-8-88526-740-3

DOI 10.46299/ISG.2022.1.16

INNOVATIVE TRENDS OF SCIENCE AND PRACTICE, TASKS AND WAYS TO SOLVE THEM

Proceedings of the XVI International Scientific and Practical Conference

Athens, Greece
April 26 – 29, 2022

INNOVATIVE TRENDS OF SCIENCE AND PRACTICE, TASKS AND WAYS TO SOLVE THEM

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

UDC 01.1

The XVI International Scientific and Practical Conference «Innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them», April 26 – 29, 2022, Athens, Greece. 808 p.

ISBN – 979-8-88526-740-3

DOI – 10.46299/ISG.2022.1.16

EDITORIAL BOARD

<u>Pluzhnik Elena</u>	Professor of the Department of Criminal Law and Criminology Odessa State University of Internal Affairs Candidate of Law, Associate Professor
<u>Liubchych Anna</u>	Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development National Academy of Law Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine, Scientific secretary of Institute
<u>Liudmyla Polyvana</u>	Department of Accounting and Auditing Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko, Ukraine
<u>Mushenyk Iryna</u>	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Mathematical Disciplines, Informatics and Modeling. Podolsk State Agrarian Technical University
<u>Oleksandra Kovalevska</u>	Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs Dnipro, Ukraine
<u>Prudka Liudmyla</u>	Odessa State University of Internal Affairs, Associate Professor of Criminology and Psychology Department
<u>Slabkyi Hennadii</u>	Doctor of Medical Sciences, Head of the Department of Health Sciences, Uzhhorod National University.
<u>Marchenko Dmytro</u>	PhD, Associate Professor, Lecturer, Deputy Dean on Academic Affairs Faculty of Engineering and Energy
<u>Harchenko Roman</u>	Candidate of Technical Sciences, specialty 05.22.20 - operation and repair of vehicles.
<u>Belei Svitlana</u>	Ph.D., Associate Professor, Department of Economics and Security of Enterprise
<u>Lidiya Parashchuk</u>	PhD in specialty 05.17.11 "Technology of refractory non-metallic materials"
<u>Kanyovska Lyudmila Volodymyrivna</u>	Associate Professor of the Department of Internal Medicine
<u>Levon Mariia</u>	Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Scientific direction - morphology of the human digestive system
<u>Hubal Halyna Mykolaiivna</u>	Ph.D. in Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor

«ПЕДАГОГІКА КАЛАБАНИ» ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПРИРОДОВІДПОВІДНОСТІ В ОСВІТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Крутій Катерина Леонідівна,

доктор педагогічних наук,
професор кафедри дошкільної освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Попович Оксана Михайлівна,

кандидат педагогічних наук, доцент
Мукачівського державного університету

Граб Ольга Володимирівна,

аспірантка
Мукачівського державного університету

Загально визнано, що *принцип природовідповідності* є одним з фундаментальних і системоутворювальних у педагогіці дошкільного дитинства. Освітняни з цим погоджуються, але як конкретно його практично зреалізувати знають і тим більше вміють не всі. На жаль, вибудувати повністю на цьому принципі освітній процес не вдалося поки нікому. Сплеск інтересу в останні десятиліття до етнічної культури, в тому числі і до етнопедагогіки, сприяв осмисленню принципу природовідповідності в контексті уявлень українського народу, а саме виокремленню таких напрямків функціонування принципу, як-от: етнопедагогічна закономірність; екологічне спрямування і здоров'ятворювальні технології в освіті; чинник розвитку особистості.

За різних підходів до тлумачення принципу природовідповідності в педагогіці дошкільної освіти (а їх щонайменше 12) в сучасних умовах дослідники одностайні в тому, що загальним для всіх них є *усвідомлення єдності людини і природи*, що не допускає ніякої переваги, підпорядкування або прагнення порушити природний порядок речей.

Українські науковці (К. Крутій, І. Стеценко, Л. Присяжнюк [1-2] та ін.) вказують на необхідність урахування в освіті принципу природовідповідності, розглядаючи його як *підґрунтя розвитку людини*, що впливає із самої її природи.

«Природовідповідність» – складне слово, складається з двох самостійних і значущих: «природа» і «відповідність». Змістовий аналіз цих понять свідчить: «природа» – від грец. *physis* передбачає сенс виникнення, бути народженим; від лат. *natura* – то, що істотно для кожного суцього з самого його виникнення. Виходячи з визначень тлумачних словників, що природа – це єство, все

матеріальне, увесь Всесвіт, можна припустити, використовуючи принцип фрактальності, що людина є мікрокосм і як частина подібна цілому (макрокосмосу) [2]. «Відповідність» – визначається як певна залежність між елементами.

Отже, у своїй єдності, поняття природовідповідності по відношенню до дитини, у контексті її освіти, передбачає смисли, які не суперечать один одному: наявність у дитини природно-генетичної схильності до прекрасного, через розкриття її природного потенціалу; розкриття природного потенціалу відбувається лише під впливом певних чинників; розвиток дитини має принцип нескінченності, межі вдосконаленню немає.

Констатуємо, що в практиці роботи закладів дошкільної освіти має місце «забалакування» проблеми здоров'я. Тобто розмов про здоров'я вихованців на педагогічних радах, семінарах, консультаціях – нібито забагато, майже щороку педагогічні колективи обирають із поміж завдань – збереження здоров'я дітей або запровадження нових здоров'язбережувальних технологій. Проте віднайти струнку і зрозумілу комплексну технологію, спрямовану на творення здоров'я сучасної дитини дошкільного віку складно не лише вихователю-початківцю, але й досвідченому керівнику.

Існує такий педагогічний феномен: обговорюючи певну проблему, розглядаючи її з усіх боків, людина знімає частину внутрішньої напруги, що виникла у зв'язку з цією проблемою. У результаті біль, занепокоєння стають менше. Реальна діяльність у напрямку вирішення складної проблеми підміняється міркуваннями на цю тему. Проте ситуація не вирішується, тому що тільки роздумами і міркуваннями проблему не вирішити. Організуючи діяльність щодо збереження, формування та розвитку здоров'я суб'єктів освітнього процесу слід пам'ятати про існування цього феномену, не підміняти діяльність міркуванням про неї. Тобто, треба чітко усвідомлювати, що ми насправді зберігаємо, розвиваємо, формуємо, а що випускаємо, можливо навіть не надаючи увагу пріоритетному? Спробую розставити акценти та вмотивувати колег для подальшого обговорення цієї проблеми.

Назвемо *чинники системи «соціум – природа – дитина»*, що не дозволяють *зреалізувати принцип природовідповідності*, або зменшують (нівелюють) його вплив: зовнішні фізичні умови: кліматичні, геофізичні, екологічні (шум, тіснота, геомагнітні коливання, зміна кліматичних умов); зовнішні соціальні умови: суспільні процеси (соціально-екологічна ситуація в конкретному регіоні, освітня політика, традиції, засоби масової інформації тощо); мікросоціальне середовище (рівень і стиль життя сім'ї, психологічний клімат у родині, особистісні якості батьків, характер стосунків у сім'ї, стиль сімейного виховання, друзі, інші значущі дорослі); суб'єктивні причини: упереджене ставлення батьків до оздоровлення власних дітей.

Для дітей дошкільного віку основними умовами *нормального психосоціального розвитку* є: спокійна та доброзичлива *родинна атмосфера*, *уважність батьків* до потреб власної дитини, її захоплень, почуттів, підтримання емоційного благополуччя, особистісно-зорієнтоване спілкування, *адекватна батьківська позиція*, при цьому – невимушений контроль,

підтримання дисципліни, режиму дитячого життя, забезпечення умов для гри та розвитку. У статті 150 «Обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини» Сімейного кодексу України чітко визначено наступне: «Батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток».

Зауважимо, що експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) наполягають, що здоров'я сучасної людини більш ніж на 50% залежить від її способу життя, тобто від неї самої, від спадковості – 20%, екології – 20% та від рівня розвитку охорони здоров'я – 10%. Отже, більш ніж половини умов для творення здоров'я дитини можуть створити батьки, значущі дорослі, педагоги.

Доведено, що ризик розвитку астми в дитини обумовлено прихильністю до тютюну не тільки її батьків, але навіть бабусь і дідусів. Дитина є заручником власної родини як пасивний курець...

До трирічного віку діти, в будинках яких вчені виявили екскременти котів, тарганів і мишей, набагато рідше страждали астмою і алергією, ніж «мешканці» стерильних дитячих. Також науковцями з'ясовано ще один важливий факт – чим з більшою кількістю алергенів із раннього віку подружиться малюк, тим сильніше він буде захищений у майбутньому від підступних захворювань. Навіть *нетривалі, але постійні контакти з мікроорганізмами, бактеріями і алергенами дозволяють стимулювати і навчати імунну систему дитини*. Але це в ніякому разі не торкається вдихання дитиною спотвореного і шкідливого повітря від курців, які поруч. Педагоги, у яких є у групі вихованці з родин курців, можуть підтвердити, що одяга дитини, її волосся, навіть іграшки, які приносить дитина до садочка, мають неприємний запах.

У практиці роботи європейських дитячих садочків міцно закріпився термін «педагогіка бруду» (звісно, це не науковий термін), але він точно визначає природовідповідність як принцип життя дитини [3]. В українських реаліях доречніше і більш наповнено можна використати «*педагогіку калабані*» (авторський термін К.Крутій).

Калабаня – це каламутна калюжа (земля, пісок, глина, вода). Слово є більш діалектним ніж літературним, проте гарно відбиває сутність процесу. Головним матеріалом у калабані є глина.

Глина виступає як засіб - робота з глиною сприймається як природний і несвідомий потяг людини до закарбованого з раннього дитинства образу материнської утробы і м'якого тіла матері. Глина для дитини – це можливість відчувати під час обмазування себе м'якість і ніжність матеріалу, який дуже подібний до шкіри. Про корисність глини завжди можна почитати і зрозуміти, що діти інтуїтивно обирають цей матеріал не тільки для ігор, але й для свого здоров'я.

На нашу думку, слід проводити системну і комплексну діяльність із пропагування серед батьків можливостей загартування та зміцнення здоров'я за допомогою природних ресурсів тієї місцевості, де вони проживають [4]. Влітку є чудова нагода провести *свято калабані спільно з родинами*, тим більше, що є приклади таких заходів. У світі від Європи до Азії проводять Фестиваль бруду (англ. Boryeong Mud Festival). Як нескладно здогадатися з назви, захід цей дійсно кумедний і захоплює не тільки дітей, але й дорослих. Чимало приємних відчуттів

викликає можливість зліпити скульптуру і потанцювати в бруді. До речі, глина дуже швидко змивається, тому що не розчиняється у воді.

З точки зору еволюції ідеальний дитячий майданчик повинен бути схожим на середовище, в якому дитина буде жити, коли подорослішає. Але такі речі були можливі тисячу років тому, не зараз. Сучасне суспільство змінюється занадто швидко, зміни мало передбачувані, і ми можемо зробити одне – дати дитині можливість грати так, як їй хочеться, долаючи свої страхи. Звісно, що батьки можуть обкласти дитину подушками, нескінченно стерилізувати іграшки, але в підсумку вона виросте і зіткнеться з бактеріями, твердої землею, брудом і гострими кутами.

Зауважимо, що слід застерегти педагогів від намагання й глині додати слово – глинотерапія. Цього не можна робити, адже «терапія» це лікування) в дитячому садочку! Ми не лікуємо, ми використовуємо колір, пісок та інші природні матеріали як засоби для збереження, зміцнення та розвитку здоров'я дитини.

Розберемося з термінологією, заявленою у статті.

Почнемо із найбільш активно вживаного як у науковому обігу, так і в мовленні практиків терміну *«здоров'язбережувальні технології»*. На жаль, таке активне використання цього терміну призвело до його спрощення, а ще гірше – до неправильного тлумачення. Зауважимо, що за українським тлумачним словником «зберігати» – це тримати щось цілим, не давати пропасти, зникнути, або тримати що-небудь у певних умовах, оберігаючи від псування, руйнування.

Отже, якщо йдеться про збереження здоров'я, то мається на увазі щось конкретне, тобто те, що вже є, але є і необхідність його оберігати від псування тощо. Тобто найбільш коротке визначення *збереження та стимулювання здоров'я* – це створення умов для його цілісності.

До *здоров'язбережувальних технологій*, що запроваджуються в ЗДО, можна віднести: профілактичні щеплення, забезпечення рухової активності, прийоми фізіотерапії, вітамінізація, організація здорового харчування тощо.

До цього виду технологій можна також віднести *спеціальні методи загартовування*: полоскання горла і порожнини рота розчинами трав (евкаліпта, шавлії, ромашки, календули тощо), що мають антисептичну дію на слизову оболонку дихальних шляхів, або розчином морської солі (щодня після сніданку впродовж 2 тижнів по черзі); прийоми спелеотерапії – перебування в штучній соляній печері, основним лікувальним фактором якої є високодисперсійне середовище, насичене аерозолем хлориду натрію, негативними аероіонами при вологості понад 80 % і стабільній температурі +18 - +240 (курс – не менше 10 сеансів двічі на рік, тривалість сеансу – 15-20 хв). «Соляна печера» відтворює клімат кращих гірських і морських курортів. Якщо більшість дітей улітку немає можливості поїхати до моря з батьками, є сенс віднайти можливості запровадження цього виду загартовування, навіть використовуючи соляні лампи вітчизняних виробників.

Наступний термін, який можна зустріти як синонім попередньому, – *«здоров'яформувальні технології»*. Проте це не синоніми.

Термін «формування» походить від лат. *formare* – утворювати, грец. *onto + genesis* – походження. Розглянемо тлумачення досліджуваного терміну.

У тлумачному словнику дається таке визначення: «формування - додання певної форми, складання». Педагогіка широко використовує міждисциплінарне поняття «формування» – це процес становлення людини як соціальної істоти під впливом усіх без винятку чинників: екологічних, соціальних, економічних, ідеологічних, психологічних тощо. Якщо взяти запропонований термін за робочий, то можна сформулювати визначення технологій, які формують здоров'я.

Здоров'яформувальні технології – це комплекс спеціально організованих цілеспрямованих заходів, що впливають на процес змін особистості, які формують здоров'я дитини, пов'язані з визначеним періодом часу, тривалість якого залежить від конкретних створених умов. До *здоров'яформувальних технологій* можна віднести такі: фізична підготовка (заняття), спортивні та рухові ігри, усі види гімнастики (пальчикова, дихальна, коригувальна, стретчинг, фітбол тощо), усі елементи терапії; дитячий фітнес, загартовування, гімнастика, масаж, релаксація.

Є ще один термін, який теж використовується, але його зміст чомусь несправедливо розпорошується – *здоров'ярозвивальні технології*.

Технології, що розвивають здоров'я дитини – це комплекс заходів, який реалізується на основі особистісно-розвивальних ситуацій, що відносяться до тих життєво важливих чинників, завдяки яким діти дошкільного віку набувають навички спільного життя та ефективної взаємодії.

Створені ситуації повинні припускати активну участь самої дитини в освоєнні культури людських відносин, у формуванні досвіду здоров'ятворення, який здобувається завдяки поступового розширення сфери спілкування і діяльності дошкільника, розвитку його саморегуляції, становлення самосвідомості та активної життєвої позиції на основі виховання і самовиховання, формування відповідальності за своє здоров'я, життя і здоров'я інших людей, доброзичливого ставлення до дітей та людей із фізичними і психічними вадами; розуміння значення рухової та трудової діяльності в зміцненні свого здоров'я, продовження життя людини.

До *здоров'ярозвивальних технологій* можна віднести такі: включення відповідних тем у бесіди щодо ознайомлення з культурою здоров'я, освоєння знань про свій організм, про режим, про активність та відпочинок: елементарний дитячий туризм, міні-олімпіади, свята здоров'я, фестивалі, конкурси тощо. Отже, ми розглянули три види технологій, що активно задіяні в практиці роботи ЗДО.

Є сенс об'єднати їх до одного узагальнювального поняття – *здоров'ятворювальні технології*. *Здоров'ятворення* – це активний процес нескінченного розвитку, удосконалення та самореалізації. Отже, *здоров'ятворювальні технології* – це складний феномен сукупності, що об'єднує здоров'язбережувальні, здоров'яформувальні та здоров'ярозвивальні технології. Далі логічно визначити, які технології творення здоров'я учасників освітнього процесу мають місце або будуть запроваджуватися в ЗДО. З цією метою можна використати акценти комплексної освітньої програми «Стежинки

у Всесвіт» (2020 р.) [2], але її розділи можуть бути модифіковано під інші чинні освітні програми, або використано повністю.

Підсумуємо. *Здоров'язберезувальні технології* роблять акцент на зовнішній чинник (створення сприятливих умов для збереження здоров'я дітей, навчання різним прийомам і способам його підтримки); *здоров'яформувальні технології* акцентують увагу на внутрішньому чиннику (створення умов для розвитку навичок саморегуляції, пробудження внутрішньої потреби бути здоровим, оволодіння методами підвищення внутрішніх ресурсів та потенціалу); *здоров'ярозвивальні технології* - роблять акцент і на зовнішній, і на внутрішній чинник (вихователь виступає як транслятор знань, умінь і навичок здорового способу життя, форма передачі знання – наuczіння).

Список літератури:

1. Крутій К. Л. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт : альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. – Запоріжжя: ЛПКС ЛТД, 2020. 148 с. (схвалено МОН України для використання у дошкільних навчальних закладах, лист від 14 липня 2020 року № 22.1/12-Г-274).
2. Крутій К. Л. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2020. 244 с. (Гриф МОНУ «Схвалено для використання в дошкільних навчальних закладах», лист від 02.10.2020 № 22.1/12-Г-801).
3. Крутій К. Л. «Педагогіка калабані» : практична реалізація принципів природовідповідності та здоров'язбереження в закладі дошкільної освіти. // *Дошкільне виховання*. 2019. № 6. С. 3-7.
4. Kruty K. The Formation of Key Competences in the Training Process of Preschool Education Specialists (Experience of the United Kingdom, Germany, Ukraine) / Larysa V. Zdanevych, Kateryna L. Kruty, Tetiana M. Tsehelnik, Leonida S. Pisotska & Nataliia V. Kazakova // *International Journal of Higher Education* 9(7):196. August 2020. p. 196-206. (Follow journal URL: DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n7p196> <http://www.sciedupress.com/journal/index.php/ijhe/article/view/18589>

Innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them

Scientific publications

Proceedings of the XVI International Scientific and Practical Conference «Innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them»,
Athens, Greece. 808 p.
(April 26 – 29, 2022)

UDC 01.1

ISBN – 979-8-88526-740-3

DOI – 10.46299/ISG.2022.1.16

Text Copyright © 2022 by the International Science Group (isg-konf.com).

Illustrations © 2022 by the International Science Group.

Cover design: International Science Group (isg-konf.com)©

Cover art: International Science Group (isg-konf.com)©

All rights reserved. Printed in the United States of America.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher.

The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Abdullayeva H. Systematic determination of mushrooms in some vegetable crops (tomatoes, pepper) planted in the Ashberon Peninsula // Innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them. Proceedings of the XVI International Scientific and Practical Conference. Athens, Greece. 2022. Pp. 70.

URL: <https://isg-konf.com/innovative-trends-of-science-and-practice-tasks-and-ways-to-solve-them/>

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>